

3. Vilka satsningar görs av samhället för att skapa läslust hos barn och ungdomar?
4. Vilka författare är populära i din kultur? Vilken typ av böcker skriver de? Har du läst någon? Vad handlade den om?

Pojkar läser bara om män också läser

Pojkars läsmotstånd är inte bara ett problem för skolan utan för hela samhället, skriver Gunilla Molloy.

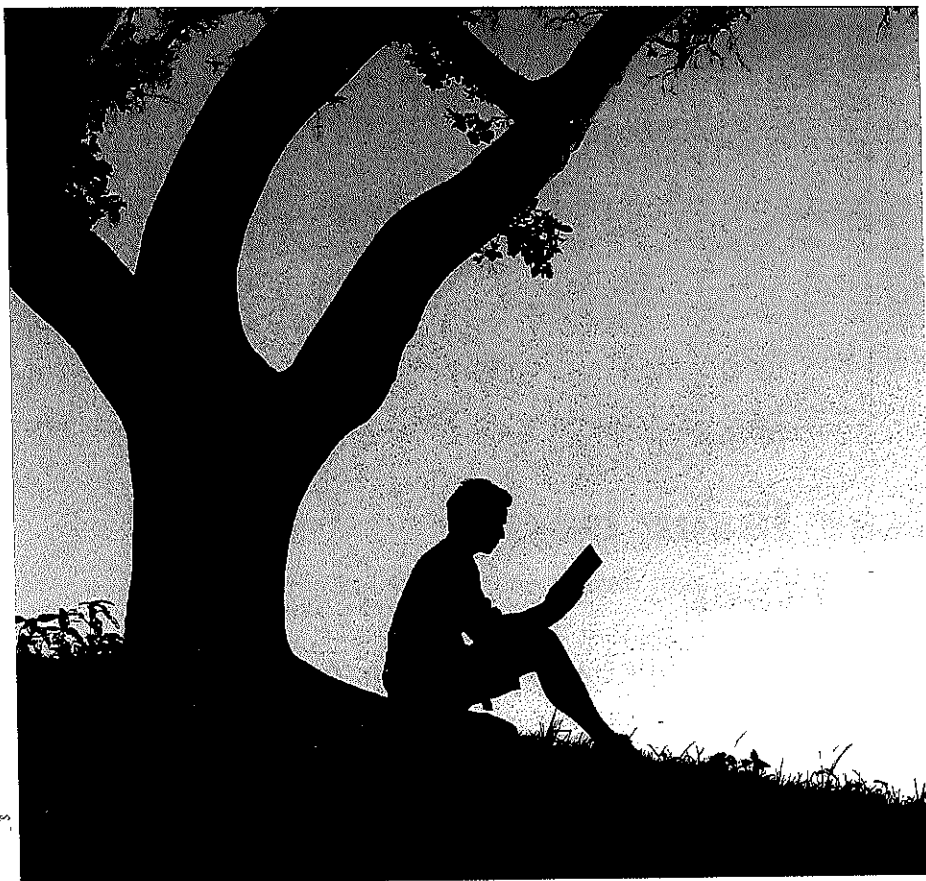
Det är inte skolans fel att pojkars läsförmåga försämras. Pojkar läser ogärna skönlitteratur eftersom det anses omanligt, men därmed får de svårare att förstå andra människor, menar Gunilla Molloy.

Den statliga litteraturutredningen, som just har varit ute på remiss, visar bland annat att pojkars läsförmåga försämrats. Det sägs ofta vara ett skolproblem. Jag menar att det är felaktigt. Problemet blir synliggjort i skolan men uppstår inte där.

Förklaringarna till pojkarnas sjunkande läsförståelse varierar i Litteraturutredningen, alltifrån för mycken tid vid datorerna till förändringar i skolan. Men också skillnaden mellan pojkars och flickors läsförmåga (och övriga skolprestationer) betonas och frågan borde därför analyseras ur ett genusperspektiv som kan belysa aktiviteten "läsa skönlitteratur" i relation till "konstruktion av manlighet". Det har Litteraturutredningen missat.

Många pojkar läser en hel del. Gärna böcker om historia. Helst om andra världskriget. De läser också fantasy och science fiction. De är ofta bättre läsare än sina lärare då det gäller läsförståelsen av texter i videomanualer och dataprogram. Pojkar har ofta en läskompetens som är annorlunda än den som efterfrågas i internationella undersökningar. Där skall de kunna tolka litterära texter och läsa mellan raderna. Det är också här som skillnaden är störst mellan pojkar och flickor, i kategorin att "reflektera och utvärdera".

Hur försöker då lärare motivera elever att möta skönlitteraturen? En del lärare säger att det är "bra" att läsa och hämtar argument ur kursplanen i svenska: litteraturläsning ger upplevelser och kunskap, är språkutvecklande

och stärker den personliga och kulturella identiteten. Men dessa argument räcker inte för att överbrygga ett (manligt) läsmotstånd.

De flesta pojkar har inget emot nya kunskaper eller att utveckla sitt språk. En del pojkar skulle däremot bemöta argumentet om "stärkandet av den personliga identiteten" med ett overseende skratt. I deras värld skulle litteraturläsning snarare försvaga den personliga identiteten. Att bli sedd med en skönlitterär bok i handen (för att inte tala om poesi) skulle sänka många pojkars status bland andra pojkar. Att det kan vara "bra" att läsa skönlitteratur för att stärka den personliga identiteten är inte ett trovärdigt argument för dem.

Varje klassrum är en social, men inte könsneutral, arena. Här kan elever under sin långa skoltid leka med olika identiteter. En blond flicka i helveckad kjol kan nästa månad dyka upp som svarthårig punkare. Men detta utforskande av identiteter ligger oftast på ett ytligt plan. Könsidentiteten ligger däremot, med få undantag, stabil. Ett klassrum speglar de genusrelationer som finns i samhället utanför skolan.

Att "vara" pojke och att "vara" flicka innebär i klassrumspraktiken att gestalta kön genom markörer och handlingar, varav attityden till läsning av skönlitteratur är en. Ett sätt för män är att konstruera "manlighet" är att gestalta den i motsatsförhållande till vad som ses som "kvinnligt".

Att studera maskuliniteter i skolan är därför inte att studera bara "pojkar". Reproduktion av maskuliniteter sker i relation till femininitet. Medan flickor i

dag kan gå i långbyxor, spela fotboll och läsa skönlitteratur, så kan pojkar inte gå i kjol, dansa balett och inte heller läsa skönlitteratur om de vill bli uppfattade som maskulina.

[...]

När lärare säger att det är ”bra” att läsa skönlitteratur måste vi fråga oss ”bra för vad”. Läsning av skönlitteratur kan vara ”bra” för elevers språkutveckling och kanske kan läsning av skönlitteratur stärka den personliga identiteten hos någon elev. Men jag menar att läsning och samtal om skönlitteratur framför allt kan uppöva vad den amerikanska filosofen Martha C. Nussbaum kallar narrativ fantasi, som är en förmåga att leva sig in i hur andra människor – med annorlunda villkor, erfarenheter och värderingar – tänker, känner och lever. Det är en förmåga att skifta perspektiv och synvinkel, att se sig själv i den andre och den andre i sig själv. Enligt Nussbaum stimuleras denna förmåga, som är viktig i en demokrati, bäst genom litteraturläsning. Med begreppet narrativ fantasi försöker Nussbaum ringa in fenomenet ”perspektivbyte”, som kan uppstå vid litteraturläsning när läsaren kan leva sig in i hur andra människor – med annorlunda villkor, erfarenheter och värderingar – tänker, känner och lever. Perspektivbyte innebär att man också kan se sig själv i andra. Denna förmåga till narrativ fantasi är nödvändig för många yrkesutövare, som psykologer, jurister och pedagoger.

Enligt Nussbaum kan förmågan till narrativ fantasi stimuleras bäst vid litteraturläsning. Det är en sympatisk tanke. Men den räcker bara halvvägs. För det är framför allt i samtal om texten som läsaren kan diskutera inte bara textens värderingar, utan även sina egna.

Läsning och samtal kring skönlitterära texter är ett sätt att arbeta med skolans demokratiuppdrag. I samtal om skönlitteratur kan läsaren utveckla sin förmåga att förstå världen och andra människors handlingar ur andra perspektiv än det egna. Att en del elever avvisar denna möjlighet blir ett problem i skolan. Men om inte det omgivande manssamhället visar pojkar att läsning av skönlitteratur är viktigt, så kommer pojkarna inte heller att tycka det. Och om vuxna män inte läser böcker, så kommer inte deras söner att göra det.

Låt oss därför skifta perspektiv och i fortsättningen diskutera pojkars läsmotstånd utifrån ett samhällsperspektiv. Då kan vi konstatera att många män, i sin gestaltning av manlighet, bland annat gör det genom att inte läsa skönlitteratur. Pojkar framstår nu som förlorare i det moderna kunskapssamhället. Litteraturens ställning och betydelse i utbildningssystemet blir därmed också

en politisk fråga. Skolan har uppdraget att fostra demokratiska medborgare, men det måste ske i samspel med samhället utanför skolan.

I ett land som hävdar demokratiska värderingar måste dess medlemmar kunna lyfta sig ur invanda mönster och föreställningar. I ett sådant samhälle skulle läsning av skönlitteratur inte behöva skilja könen åt, utan i stället förena dem i samtal om hur andra människor tänker, känner och lever.

Gunilla Molloy, DN 2013-04-08

● Textfrågor

---

1. Varför läser inte pojkar skönlitteratur säger Molloy?
2. Vad läser pojkar istället för skönlitteratur?
3. Vilken typ av läskompetens mäts i internationella undersökningar?
4. Vad säger kursplanen om litteraturläsning?
5. Varför fungerar inte argumentet att litteraturläsning stärker den personliga identiteten för pojkar?
6. På vilket sätt är klassrummet inte fristående från samhället?
7. Hur skapas det som kallas för "manlighet"?
8. Vad kan flickor göra? Och vad gäller för pojkar?
9. Vad menas med narrativ fantasi enligt Nussbaum?
10. Vad kan läsning av skönlitteratur bidra med enligt Molloy?

● Reflektera

---

1. Varför bör ett genusperspektiv läggas på frågan om läsförmåga enligt Molloy?
  2. Vilka hinder anser Molloy det finns för att pojkar ska läsa skönlitteratur?
  3. Molloy säger att pojkar "framstår som förlorare i det moderna kunskaps-samhället". Håller du med? Motivera.
  4. Varför är just samtalet om skönlitterära texter så viktigt enligt Molloy?
  5. Varför anser Molloy att litteraturens ställning i skolan blir en politisk fråga?
-

○ Reflektera mera

---

1. Håller du med om det som står i texten? Motivera.
2. Varför är det en tillgång att kunna "läsa mellan raderna"?
3. Vilken är den största behållningen av att läsa skönlitteratur anser du?

■ Ordarbete

Diskutera betydelsen av de fetstilta orden genom att arbeta med meningarna.

1. Vad innebär det att ett förslag från Skolverket går ut på **remiss**?
  2. Vad menas med att något blir **synliggjort**?
  3. Vad innebär det att ha ett **genusperspektiv**?
  4. Vad menas med uttrycket **konstruktion av manlighet**?
  5. Hur gör man då man **läser mellan raderna**?
  6. Hur kan man tillhöra en viss **kategori**?
  7. Kan man ha **överseende** med precis allting?
  8. Är det viktigt att ha **hög status**?
  9. Kan man skriva en **könsneutral** bok?
  10. Vad betyder det att ha en **stabil grund** att stå på?
  11. Vad menas med en **markör**?
  12. Finn ett annat ord för **reproduktion**!
  13. Vad betyder ordet **femininitet** och vad heter motsatsen?
  14. Vad har man om man äger en **narrativ fantasi**?
  15. Hurdan är en **sympatisk** person?
  16. På vilket sätt är orden **utformning**, **skapande** och **gestaltning** lika?
-